

ALAPVETŐ JOGOK BIZTOSA
AZ ENSZ NEMZETI EMBERI JOGI INTÉZMÉNYE

Az alapvető jogok biztosa
mint OPCAT nemzeti megelőző mechanizmus

JELENTÉSE

az AJB-844/2024. számú ügyben
a Tatai Rendőrkapitányság látogatásával összefüggésben

Előadó: dr. Mézes Norbert

Érintett szerv: Tatai Rendőrkapitányság

2024.

**Az alapvető jogok biztosa, mint OPCAT nemzeti megelőző mechanizmus
Jelentése
az AJB-844/2024. számú ügyben**

1. Az eljárás megindulása

Magyarországon a 2011. évi CXLIII. törvény hirdette ki az Egyesült Nemzetek Szervezetének Közgyűlése által 2002. december 18-án elfogadott, a kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés elleni egyezmény fakultatív jegyzőkönyvét (a továbbiakban: Jegyzőkönyv). A Jegyzőkönyv 1. cikke szerint annak célja egy olyan rendszer létrehozása, amelyben független nemzetközi és nemzeti testületek – a kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés megelőzése céljából – olyan helyszínekre látogatnak el rendszeresen, ahol embereket fosztanak meg a szabadságuktól.

A Jegyzőkönyv 3. cikke alapján minden részes állam belföldi szinten létrehoz, kijelöl vagy fenntart egy vagy több látogató testületet (nemzeti megelőző mechanizmus, a továbbiakban: NMM) a kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés megakadályozása érdekében.

A Jegyzőkönyv 4. cikke értelmében minden részes állam köteles lehetővé tenni a látogatásokat a joghatósága és ellenőrzése alatt álló bármely helyen, ahol az embereket valamely állami hatóság utasítására, kezdeményezésére, hozzájárulásával vagy elfogadásával megfosztják vagy megfoszthatják személyes szabadságuktól (fogvatartási helyek). Az NMM látogatásainak célja az, hogy szükség esetén megerősítsék az említett személyek védelmét a kínzással és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmóddal vagy büntetésekkel szemben.

Magyarországon 2015. január 1-jétől nemzeti megelőző mechanizmusként az alapvető jogok biztosa jár el, aki e feladatának teljesítése során a fogvatartási helyeken a szabadságuktól megfosztott személyekkel való bánásmódot beadvány és alapvető joggal összefüggő visszásság hiányában is rendszeresen vizsgálja.¹

1.1. A látogatás helyszínének kiválasztása

Az NMM **2020. október 2-án a Tatai Rendőrkapitányságon** (a továbbiakban: Objektum) **COVID-fókuszú látogatást** tett, amely során ellenőrizte a járvány megelőzésével és a járványhelyzet kezelésével összefüggő intézkedések végrehajtását. A vizsgálat kitért a személyi állomány és az előállítottak védelme érdekében alkalmazott fertőtlenítési módszerek és védőfelszereléseket, illetve a személyes higiénés körülményekre. Az alapvető jogok biztosa vonatkozó megállapításait és ajánlásait az **AJB-1109/2022.** számú jelentésében tette közzé.

Az NMM ajánlásainak megvalósulását és az intézkedések hatékonyságát utánkövető (follow-up) látogatások lefolytatásával ellenőrzi².

Az NMM jelen utóvizsgálatának célja a korábbi jelentés megállapításai és az ajánlások gyakorlati megvalósulásának monitorozása, figyelemmel a fogvatartottak elhelyezésére szolgáló előállító helyiség bútorzatának alkalmatlanságára, az előállítottak orvosi vizsgálatára, illetve a személyzet munkavégzési körülményeire vonatkozó, korábbi jelentés megállapításaira.

A fentiek alapján a nemzeti megelőző mechanizmus **2024. február 7-én utóvizsgálatot végzett a Tatai Rendőrkapitányságon** (a továbbiakban: Kapitányság).

¹ Lásd az alapvető jogok biztosáról szóló 2011. évi CXI. törvény 39/A. §-át, valamint a 39/B. § (1) bekezdését.

² Analytical self-assessment tool for National Prevention Mechanisms (NPM) 24-26. pont.
https://www2.ohchr.org/english/bodies/cat/opcat/docs/analyticaltoolsnpm_en.doc

1.2. A nemzeti megelőző mechanizmus hatásköre

A Jegyzőkönyv 4. cikke értelmében fogvatartási helynek minősül bármely olyan hely, ahol az embereket valamely állami hatóság utasítására, kezdeményezésére, hozzájárulásával vagy elfogadásával megfosztják vagy megfoszthatják személyes szabadságuktól. Ugyanezen cikk 2. pontja szerint a szabadságelvonás mindennemű fogva tartást vagy bebörtönzést jelent, valamint egy személy elhelyezését olyan állami vagy magántulajdonú, őrizetbe vételi környezetben, amelyet az illető valamilyen bírói, közigazgatási vagy más hatóság utasítására önként nem hagyhat el.

Az Intézet a Jegyzőkönyv 4. cikke szerinti fogvatartási helynek minősül, ezért az NMM vizsgálati hatásköre fennáll.

1.3. Az érintett alapvető jogok

- A jogállamiság elve és a jogbiztonság követelménye: „Magyarország független, demokratikus jogállam.” [Alaptörvény B) cikk (1) bekezdés];
- Az ember sérthetetlen és elidegeníthetetlen alapvető jogainak tiszteletben tartásához és védelméhez való jog: AZ EMBER sérthetetlen és elidegeníthetetlen alapvető jogait tiszteletben kell tartani. Védelmük az állam elsőrendű kötelezettsége. [Alaptörvény I. cikk (1) bekezdés];
- Az alapvető jogokra és kötelezettségekre vonatkozó szabályokat törvény állapítja meg. Alapvető jog más alapvető jog érvényesülése vagy valamely alkotmányos érték védelme érdekében, a feltétlenül szükséges mértékben, az elérni kívánt céllal arányosan, az alapvető jog lényeges tartalmának tiszteletben tartásával korlátozható. [Alaptörvény I. cikk (3) bekezdés];
- A kínzás, embertelen, megalázó bánásmód vagy büntetés tilalma: „Senkit nem lehet kínzásnak, embertelen, megalázó bánásmódnak vagy büntetésnek alávetni, valamint szolgálatban tartani.” [Alaptörvény III. cikk (1) bekezdés];
- Egészséghez fűződő jog: Mindenkinnek joga van a testi és lelki egészséghez. [Alaptörvény XX. cikk (1) bekezdés];
- Az élethez és az emberi méltósághoz való jog: Az emberi méltóság sérthetetlen. Minden embernek joga van az élethez és az emberi méltósághoz, a magzat életét a fogantatástól kezdve védelem illeti meg. [Alaptörvény II. cikk];
- Személyes adatok védelme: Mindenkinnek joga van személyes adatai védelméhez, valamint a közérdekű adatok megismeréséhez és terjesztéséhez. [Alaptörvény VI. cikk (3) bekezdés].

1.4. Az alkalmazott jogszabályok, állásfoglalások, iránymutatások

Nemzeti jogforrások

- Magyarország Alaptörvénye;
- az alapvető jogok biztosáról szóló 2011. évi CXI. törvény (a továbbiakban: Ajbt.);
- az emberi jogok és az alapvető szabadságok védelméről szóló, Rómában, 1950. november 4-én kelt Egyezmény és az ahhoz tartozó nyolc kiegészítő jegyzőkönyv kihirdetéséről szóló 1993. évi XXXI. törvény (a továbbiakban: Emberi Jogok Európai Egyezménye);
- a Strasbourgban, 1987. november 26-án kelt, a kínzás és az embertelen vagy megalázó büntetések vagy bánásmód megelőzéséről szóló európai egyezmény kihirdetéséről szóló 1995. évi III. törvény;

- a kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó büntetések vagy bánásmódok elleni nemzetközi egyezmény kihirdetéséről szóló 1988. évi 3. törvényerejű rendelet;
- a kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés elleni Egyezmény Fakultatív Jegyzőkönyvének kihirdetéséről szóló 2011. évi CXLIII. törvény (a továbbiakban: Jegyzőkönyv);
- a Rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény (a továbbiakban: Rtv.);
- a rendőrség szolgálati szabályzatáról szóló 30/2011. (IX. 22.) BM rendelet (a továbbiakban: Szolgálati szabályzat);
- az előállító egység és az előállító helyiség működtetésével, az előállítás és a visszatartás végrehajtásával kapcsolatos feladatokról szóló 36/2022. (XI.30.) ORFK utasítás;
- Az Európa Tanács Kínzásellenes Bizottsága (CPT) ajánlásának végrehajtásáról szóló 22/2010. (OT) ORFK Utasítás.

Nemzetközi források

- A CPT 2. Általános Jelentése [CPT/Inf (92) 3];
- A CPT 12. Általános Jelentése [CPT/Inf (2002) 15];
- A CPT 21. Általános Jelentése [CPT/Inf (2011) 28];
- A CPT a fogvatartottak szállításáról szóló jelentése [CPT/Inf (2018) 24];
- Report to the Hungarian Government on the visit to Hungary carried out by the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) from 5 to 16 December 1999 [CPT/Inf (2001) 2];
- Report to the Hungarian Government on the visit to Hungary carried out by the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) from 24 March to 2 April 2009. [CPT/Inf (2010) 16];
- Report to the Hungarian Government on the visit to Hungary carried out by the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) from 3 to 12 April 2013 [CPT/Inf (2014) 13];

1.5. A látogatás célja

Az NMM 2020. évi látogatásáról készült jelentés megállapításaira figyelemmel, az utóvizsgálat az alábbi körülmények ellenőrzésére összpontosult:

- az előállított személyek elhelyezése az előállító helyiségben,
- a fogvatartottak tájékoztatása az előállító helyiségbe történő elhelyezéskor,
- bánásmód a Kapitányságon,
- kapcsolattartáshoz való jog érvényesülése: a közeli hozzátartozóval vagy harmadik féllel és a védővel való kapcsolatfelvétel lehetősége,
- a fogvatartottak elfogásának körülményei, különös tekintettel a kényszerítő eszközök alkalmazására,
- a fogvatartottak szállításának körülményei,
- sérülés vagy betegség jelzése esetén az előállított személy orvosi ellátása,
- az épület és a helyiségek állapota a fogvatartottak biztonsága és szükségletei szempontjából,
- személyi állomány munkavégzési körülményei.

A látogatás módszere

Az NMM látogatásainak célja a kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmódok vagy büntetések megelőzése.

Az Ajbt. 39/B. § (2) bekezdése értelmében a nemzeti megelőző mechanizmus – a 21. § (1) bekezdésében foglaltak mellett – a vizsgálata során adatokat, felvilágosítást és iratmásolatokat kérhet a vizsgált hatóságtól a fogvatartási helyek számáról és földrajzi helyéről, valamint a fogvatartási helyeken lévő, szabadságuktól megfosztott személyek számáról, a velük való bánásmódról és fogva tartásuk körülményeiről. Az Ajbt. 39/B. § (3) bekezdése szerint a helyszíni ellenőrzés során a nemzeti megelőző mechanizmus

- a fogvatartási helyekre és a vizsgált hatóság egyéb helyiségeibe korlátozás nélkül beléphet,
- a fogvatartási helyek számára és földrajzi helyére, valamint a fogvatartási helyeken lévő, szabadságuktól megfosztott személyek számára, a velük való bánásmódra és fogva tartásuk körülményeire vonatkozó összes iratba korlátozás nélkül betekinthes, azokról kivonatot és másolatot készíthet,
- a vizsgált hatóság munkatársát és a szabadságától megfosztott személyt, valamint bármely ott tartózkodó személyt meghallgathat.

A Kapitányság látogatása során a látogatócsoport tagjai a vezetőség és személyi állomány tagjaival készítettek interjúkat, mivel a látogatás időpontjában nem történt előállítás. Megtekintették az épületben a fogvatartottak elhelyezésére szolgáló és más hivatali helyiségeket állapotát, fényképfelvételeket készítettek és elektronikusan kérték be a vonatkozó iratokat.

1.6. Szankció tilalma

A Jegyzőkönyv 21. cikke értelmében semmilyen hatóság és tisztviselő nem rendelhet el, nem alkalmazhat, nem engedélyezhet, és nem tűrhet el semmilyen személy vagy szervezet elleni szankciót, ha az illető a nemzeti megelőző mechanizmussal akár valós, akár hamis információkat közölt, és az adott személyt vagy szervezetet semmiféle más jellegű hátrány sem érheti.

A látogatás résztvevői: dr. Deák-Kondákor Dóra
dr. Mézes Norbert

A látogatás időpontja: 2024. február 7.

2. Tényállás és megállapítások

2.1. Előzmények

Az NMM korábban, az Objektumban tett látogatásáról szóló **AJB-1109/2022.** számú jelentésében több, alapvető joggal összefüggő visszásságot is feltárt, és ennek kapcsán felkérte a rendőrkapitányság vezetőjét, hogy gondoskodjon a feltárt hibák orvoslásáról.

Az előállító helyiség bútorzatának alkalmatlansága és az előállítottak orvosi vizsgálata kapcsán alapvető joggal összefüggő visszásságra utaló körülményt állapított meg. Ezen kívül a látogatócsoport a személyes szabadságot korlátozó intézkedések adminisztrációja miatt és a

személyzeti öltözők állapota és mérete, valamint a női rendőrök vonatkozásában a kulturált öltözködés lehetőségének hiánya kapcsán fogalmazta meg aggályait.

A jelentés megállapításaira a *Komárom-Esztergom Megyei Rendőr-főkapitányság válaszában* leírta az NMM-nek, hogy az Objektum előállító helyiségében látott bútorzat alkalmatlansága miatt, – az előállított személy tartós pihenésének lehetőségét biztosító – ágyat helyeztek el.

Az előállított személy orvosi vizsgálatra kíséréssel kapcsolatban megállapított visszasság kapcsán pedig az alárendeltségébe tartozó rendőri szervek gyakorlatát tagláló tájékoztatást küldött, – mely a rendkívüli eseményként kezelt fogvatartotti sérülés esetén az érintett rendőr leváltásáról, és az állomány más tagjainak bevonásáról vagy a rendelkezésre álló humán erőforrások miatt más kapitányság állományának igénybevételeéről intézkedik a további kísérés, őrzés végrehajtására.

Az NMM jelentésében a kísérő rendőrök orvosi vizsgálaton, hallótávolságon belüli jelenléte kapcsán tett ajánlásokkal összefüggésben viszont kifejtette, hogy az előállított kísérését végrehajtó rendőr elsődleges feladatának a kísért személy kontroll alatt tartását, a személy-, vagyon- és őrzésbiztonság garantálását tekinti, – az orvosi rendelők, kórházak helyiségei nem zárt, speciálisan ilyen célra kialakítottak, ahol az orvos a vizsgált fogvatartottal rendőri kontroll nélkül kommunikálhatna – ezért speciális feltételek hiányában a hallótávolságon kívüli rendőri jelenlét biztonsági kockázatot jelent.

A személyes szabadságot korlátozó intézkedésekről készült jelentések adminisztratív hiányosságaival összefüggésben a rendészeti vezetők számára szakirányítói értekezlet tartásáról intézkedett, a pontosabb adminisztrációra történő figyelemfelhívás érdekében.

A személyi állomány által használt öltözők melletti vizesblokk felújításáról, és a munkavégzési körülményeket megváltozásának lehetőségét ígérő – mint például az öltözők bővítése – jövőben tervezett, az Objektum jelenlegi elhelyezésére szolgáló ingatlan sajátosságai miatt, egy új rendőrkapitányság kialakítására vonatkozó egyeztetésekről adott még tájékoztatást a rendőr-főkapitányság.

Az NMM elfogadta az ajánlásokkal, javaslatokkal összefüggésben adott válaszokat.

2.2. Tatai Rendőrkapitányság

A Kapitányságon előállító helyiség³, előállításra is használt különböző hivatali helyiségek, illetve nyomozati cselekmények végrehajtására szolgáló helyiségek találhatóak.

A rendőrségi objektumban 1 db előállító helyiség van, de a Bűnügyi Osztály munkatársainak hivatali helyiségeiben is történhet előállítás.

A látogatás napján az előállításokat többségében végrehajtó Rendészeti Osztály 16 fős létszámmal végezte a szolgálati feladatait.

2.3. Előállítottak szállításának körülményei

A CPT több jelentésében⁴ hangsúlyozza, hogy a megfélemlítés és a fizikai bántalmazás veszélye közvetlenül az őrizetbe vétel után a legnagyobb, a rendőrségi objektumba szállítás során is érheti rossz bánásmód, például bántalmazás vagy fenyegetés a fogvatartottakat.

A Kapitányságon az előállított személyeket korszerű megkülönböztető jelzéssel ellátott szolgálati gépkocsikban szállítják, amelyek biztonsági övvel felszereltek.

³ Szolgálati szabályzat 2. § 6. pont.

⁴ CPT 21. általános jelentés [CPT/Inf (2011) 28] 19. pont.

Kísérés esetén mindig van bilincselés, a székesfehérvári fogdára is szoktak átkísérni fogvatartottakat, amihez a Tatabányai Rendőrkapitányság biztosítja a speciális fogvatartottszállító járművet, egyébként a saját gépkocsiparkkal végzik a szállítási feladatokat.

A látogatás az előállítottak szállítási körülményei kapcsán alapvető joggal összefüggő visszasságra utaló körülményt nem észlelt.

2.4. Fogvatartott előállítása az Objektumban

„A szabadságuktól megfosztott személyek jogai keveset érnek, ha az érintett személyek nem tudnak a létezésükről. Következésképpen nagyon fontos, hogy a rendőrségi őrizetbe kerülő személyek világos tájékoztatást kapjanak a jogaikról késedelem nélkül és számukra érthető nyelven. Ennek biztosítása érdekében az ezeket a jogokat világosan ismertető formanyomtatványt kell adni a rendőri őrizetbe vett személyeknek már az őrizetbevétel pillanatában, minden esetben. Továbbá az érintett személyekkel alá kell íratni egy nyilatkozatot, amelyben kinyilvánítják, hogy ismertették velük a jogukat.”⁵

Az Rtv. 33. § (4) bekezdése értelmében az „előállítottat szóban vagy írásban az előállítás okáról tájékoztatni kell (...).”

A Szolgálati szabályzat 31. § (7) bekezdése szerint a fogvatartott személy ruházatát a támadásra vagy önvészély okozására alkalmas tárgy elvétele céljából az előállító egységben történő elhelyezésekor a felügyeletet ellátó rendőrnek kötelező átvizsgálania. A ruházat átvizsgálását a fogvatartottal ellentétes nemű személy nem végezheti, valamint nem lehet jelen, kivéve, ha az átvizsgálás technikai eszközzel történik.

A Kapitányságon 2023.11.01-től a látogatás napjáig 11 felnőttkorú férfi – akik között nem volt külföldi – előállítására került sor, de a látogatáskor nem volt fogvatartott az előállító egységben.

Az előállítottak szóban és írásban is kapnak tájékoztatást.

A járőrparókat általában úgy állítják össze, hogy mindkét nem képviselje magát. Ha mégsem ilyen az összetétel, akkor a TIK ügyeleten keresztül kérnek azonos nemű kollégát a ruházatátvizsgáláshoz, de napi átlagban 8 női rendőr dolgozik a rendőrkapitányságon.

A személyes tárgyak letétbe helyezésekor mindent elvesznek az előállított fogvatartottól.

A rendőrök szerint leggyakrabban ittas járművezetéskor mintavételre történő előállítás, elővezetés, szabálysértési körözés és elfogatóparancs miatt kerülnek az előállítóba fogvatartottak. A tatai rendőrökön kívül az Autópálya Alosztály rendőrei is szoktak bekísérni előállított személyeket az előállító helyiségbe évente kb. egy-két alkalommal. Havonta kb. 10-12 előállításra kerül sor. A rendőröknél van POS terminál, ha az ügyfél befizeti a szabálysértés összegét, nem állítják elő, ezért a szabálysértési előállítások száma folyamatosan csökken.

A közelben van egy diákotthon, sokan szöknek el, emiatt heti szinten van kiadva körözés, ami az előállítások számát növeli.

A kábítószer-fogyasztással gyanúsított, előállított személyeket a bűnügyi részlegnek adják át.

Írástudatlan előállítottjuk még nem volt, de külföldi igen. A velük való intézkedést könnyíti, hogy az állomány több tagja beszél németül.

Az előállításról a járőrnek az intézkedést követően meg kell írnia a jelentést. Az előállításról készült iratokat és vele a vonatkozó egészségügyi adatokat aznap a váltásparancsnoknak adja át, aki ezt ellenőrzi. Az erre vonatkozó adatvédelmi intézkedésnek megfelelően járnak el a személyes adatokat tartalmazó iratokkal kapcsolatban, amit elzárva kell

^{5 5} CPT/Inf (92) 3, 37. pont.

tartaniuk. Ennek betartását megkövetelik a vezetők, és a járőröket folyamatosan ellenőrzik ebből a szempontból.

A látogatócsoporthoz az előállítás kapcsán alapvető joggal összefüggő visszásságra utaló körülményt nem észlelt.

2.5. Elhelyezés, tárgyi feltételek

„A rendőrségi fogvatartásnak alapvetően aránylag rövid időtartamúnak kell lennie. Következésképpen a fogva tartás fizikai körülményeitől a rendőrségi intézményekben nem várhatóak el, hogy olyan jók legyenek, mint más fogvatartási intézményekben, ahol az embereket hosszú ideig tartják. Azonban bizonyos elemi szükségleteket ki kell elégíteni.”⁶

A „zárkakat továbbá pihenőeszközzel kell felszerelni (pl. rögzített szék vagy pad), az éjszakára is fogságban tartott személyek számára pedig tiszta matracot és takarókat kell biztosítani.”⁷

A rendőrségi zárkák kívánatos mérete – nem minimum értéként értelmezve – a rendőrségi fogva tartás speciális jellegére figyelemmel, hét négyzetméter.⁸

A Szolgálati szabályzat 31. § (3) bekezdése elrendeli, hogy „A rendőrkapitányság (...), valamint a rendőrőrs vezetője köteles a fogvatartott személy biztonságos elhelyezésére szolgáló előállító egységet kijelölni.”

A Kapitányság udvarából nyílik a régi típusú, egyetlen 6,8 nm alapterületű „zárkarész,” és annak 4,7 nm előterét magában foglaló előállító helyiség, mely a nemzetközi normákban előírtaknak megfelelt. A WC vagy mosdó nincs az épületrészben. A fogvatartottak a közeli Közrendvédelmi és Közlekedési Alosztály épületében található WC helyiséget használhatják, amelyben ugyan történt felújítás az elmúlt években, de a minősége és a tartóssága megkérdőjelezhető.

Az előállításra szolgáló helyiségben 2 db speciális „stoki” szék és – és a korábban az Objektumról szóló jelentés megállapításával ellentétben – már egy fekvőhely is látható. A székeken és a fekvőhelyen jó állapotban lévő és tiszta pokrócok vannak rendezetten elhelyezve. Az előállító helyiség előterében a falra szerelve található meg a letéti tárgyak elhelyezésére szolgáló zárható szekrény, amelyen „az előállított/elővezetett személy jogairól, kötelességeiről, valamint az előállító helyiség rendjéről szóló” tájékoztató látható. Az előtérben egy megfigyelő kamera is fel van szerelve.

A befelé nyíló külső ajtó mögött a falon az egyébként újszerűnek tűnő falfestés fel van hóltyagosodva és több helyen is levált a falról.

Az előállított személyek elhelyezési körülményei kapcsán a látogatás alapvető joggal összefüggő visszásságra utaló körülményt nem észlelt.

2.6. Kapcsolattartás, hozzátartozó és a védő értesítése

A rendőrségi fogvatartás kapcsán a CPT különösen fontosnak tartja, hogy a fogvatartott a fogvatartás tényéről az általa kiválasztott harmadik felet (családtag, barát, konzulátus) mielőbb értesíthesse, és az ügyvédhez való jogát gyakorolhassa.⁹

A CPT 1999. évi magyarországi látogatásáról szóló jelentés ajánlásai szerint biztosítani kell a hozzátartozó vagy a harmadik személy késedelem nélkül történő értesítését, továbbá a jogi képviselőhöz történő hozzáférés lehetőségét hatékony módon, a fogvatartás első

⁶ CPT/Inf (92) 3, 42. pont.

⁷ CPT/Inf (92) 3, 42. pont.

⁸ CPT/Inf (92) 3, 43. pont.

⁹ CPT/Inf (92) 3, 36. pont.

pillanatától kezdődően. A hozzátartozó értesítésének követelményét a CPT 2009. és 2013. évi látogatásairól készült jelentések ismételten hangsúlyozták.¹⁰

Az Rtv. 18. § (1) bekezdése szerint a „fogvatartott részére biztosítani kell azt a lehetőséget, hogy egy hozzátartozója vagy más személy értesítését kérje, ennek érdekében a fogvatartottat nyilatkoztatni kell. A fogvatartott által értesítendőnek megjelölt személy értesítésének kötelezettsége a rendőrséget terheli, az értesítést a rendőrség indokolatlan késedelem nélkül teljesíti. Ha az értesítés ténye az eljárás során keletkezett adatok alapján veszélyezteteti az intézkedés célját, akkor az értesítést el kell halasztani és akkor kell megtenni, amikor a veszélyeztetés már nem áll fenn. (...) Ha a fogvatartott kiskorú vagy gondnokság alá helyezett, haladéktalanul értesíteni kell törvényes képviselőjét.”

A hozzátartozó vagy az ügyvéd kiértesítése telefonon történik, amit a szolgálatparancsnok intéz. Külföldiekkel való intézkedés során minden esetben kirendelnek tolmácsot. A tapasztalatok szerint ritka eset, hogy külföldiek a konzulátus értesítését kérik.

Amennyiben gyermek is érkezik az előállított személlyel, akkor első körben egy hozzátartozóhoz fordulnak, hogy rábízzák, ha ez nem vezet eredményre, akkor a gyermekvédelmi szolgálatot keresik meg. Kiskorú esetében is elsősorban hozzátartozót értesítenek és nála helyezik el, csak a legvégső esetben viszik be a kapitányságra, és ez esetben a gyámhatóságot is értesítik.

A látogatás a kapcsolattartással összefüggésben alapvető joggal összefüggő visszasságra utaló körülményt nem észlelt.

2.7. Előállított személyek orvosi ellátása

A CPT 12. számú általános jelentésében fejt ki, hogy az „*orvoshoz jutás jogának magában kell foglalnia a fogvatartottnak azt a jogát, hogy kívánsága szerint olyan orvos vizsgálja meg, akit ő maga választott (...).*”¹¹ Amennyiben a fogvatartottak kezelése a rendőrhatalóság által biztosított orvos feladata, a rossz bánásmódok megelőzése érdekében biztosítani kell, hogy a fogvatartott az általa kiválasztott orvos vizsgálatát is kérhesse.¹²

A jelentés a 42. pontjában arról is rendelkezik, hogy a „*Rendőrségi fogvatartott személyek minden orvosi vizsgálatát a rendvédelmi személyzet hallótávolságán kívül, illetve ha az érintett orvos másképp nem kéri az adott esetben, a személyzet számára nem látható módon kell elvégezni.*”

Az Rtv. 17. § (2) bekezdése értelmében, a „*rendőri intézkedés során a kényszerítő eszköz alkalmazása esetén lehetőleg kerülni kell a sérülés okozását, az emberi élet kioltását. Az intézkedés folytán megsérült személy részére – amint ez lehetséges – segítséget kell nyújtani, szükség esetén a rendőr gondoskodik arról, hogy a sérültet orvos elláthassa, kórházi elhelyezése esetén a hozzátartozó vagy más, a sérülttel kapcsolatban álló személy erről értesüljön.*”

Az Rtv. 18. § (2) bekezdése szerint „*A rendőrség gondoskodik a fogvatartott elhelyezéséről, a fogvatartás miatt bekövetkező egészségkárosodás megelőzéséhez szükséges ellátásáról. A sérült, beteg vagy más okból sürgős orvosi ellátásra szoruló fogvatartottat orvosi ellátásban kell részesíteni.*”

A szabadságuktól az Rtv. 33. § (3) bekezdése alapján, előállítás címén megfosztott személyek kapcsán a Szolgálati szabályzat 31. § (7) bekezdése mindössze annyit ír elő, hogy „*elhelyezéskor a fogvatartottat nyilatkoztatni kell sérüléséről, esetleges panaszáról. Betegség vagy sérülés esetén orvosi ellátásban kell részesíteni.*”

¹⁰ CPT/Inf (2001) 2, 30. pont, CPT/Inf (2010) 16, 23. pont, CPT/Inf (2014) 13, 22. pont.

¹¹ CPT/Inf (2002) 15, 42. pont.

¹² CPT/Inf (92) 3, 36. és 37. pont.

A rendőrök sérülés vagy betegség jelzése esetén mentőt hívnak már az intézkedés helyszínére az előállítottak, vagy ahogy éppen a szituáció megkívánja.

Ha panasz van az előállítottak az intézkedő rendőrre, akkor nem az a rendőr kíséri a külső orvoshoz, mint aki előállította. Szituáció függő, hogy a rendőr hallja-e, hogy mi történik az orvosi vizsgálaton. Tatán paraván van ugyan az orvosi rendelőben, de a nyilatkozó rendőr úgy gondolja, hogy a kísérő rendőr általában mindent hall és lát, ami ott történik.

Az orvoshoz történő kísérésnél a rendőrök szerint alapvetés a bilincselés, a gyakran előforduló ittas előállítottnál kábítószeresztet vagy szondát alkalmaznak, ha pozitív, akkor pedig megerősítő mintavételt készítenek az orvosnál.

Más szerint csak az orvosig kísérik az előállítottakat, de ha az orvos kéri, akkor a vizsgálat alatt is maradnak. Látó és hallótávolságon belül maradnak ilyenkor.

Ha gyógyszerre van szüksége az előállítottak, akkor az ügyeletes orvossal felveszik a kapcsolatot, vagy mentőt hívnak.

Amennyiben orvosi vizsgálat szükséges, törekszenek arra, hogy más vigye a fogvatartott személyt az orvoshoz, mint aki az előállítást foganatosította, de a parancsnok döntése a meghatározó ebben.

Veszélyezteteti az Alaptörvény VI. cikk (3) bekezdésében meghatározott személyes adatok védelméhez fűződő jog érvényesülését, hogy a panasz vagy sérülés esetén szükséges orvosi vizsgálat során az orvos és fogvatartott közötti bizalmas kommunikációt hallja vagy látja a kísérést végrehajtó rendőr.

2.8. Bánásmód az Objektumban

A CPT 12. számú Általános Jelentésének 47. pontja szerint a rendőrségi fogvatartottak számára *„Közvetlenül álljon rendelkezésükre ivóvíz, és megfelelő időben étkezést kell biztosítani számukra, naponta legalább egyszer teljes értékű étellel (...).”*

A Szolgálati szabályzat 31. § (9) alapján *„gondoskodni kell az előállító helyiségben elhelyezett, azonos ügyben fogvatartott személyek, a férfiak és nők, a felnőtt korúak és a fiatalok elkülönítéséről, valamint rendkívüli ór felállításával biztosított őrzéséről.”*

A Szolgálati szabályzat 31. § 11. pontja értelmében a *„személyi szabadság korlátozásának első 5 óráját követően az intézkedést foganatosító rendőri szerv gondoskodik a fogvatartott személy élelemmel történő ellátásáról. A fogvatartott személy étkezése az előállító helyiségben történik.”*

„A rendőrségnek az a feladata, hogy őrizze a fogvatartottakat, ami magában foglalja azt is, hogy biztonságban és sértetlen fizikai állapotban tartsák őket. Következésképpen a fogvatartási területek figyelése fontos részét képezi a rendőrség őrzési és ellátási feladatának. Megfelelő lépéseket kell tenni annak biztosítására, hogy a rendőrségi fogvatartottaknak folyamatosan lehetőségük legyen kapcsolatba lépniük az őrséggel.”¹³

A Szabálysértési Előkészítő Csoport tagjai kaptak speciális kihallgatói képzést a sérülékeny és kiszolgáltatott embercsoportok, illetve a gyermekekkel való bánásmód kapcsán.

Az előállított személyekkel való bánásmóddal összefüggésben nem volt folyamatban fegyelmi eljárás a Rendészeti Osztály beosztottjaival szemben. Szigorúan veszik a bántalmazás gyanúját a rendőri munkában, ez a vezetői elvárás a Kapitányságon.

Panaszmechanizmus úgy működik, hogy a hivatali időben a hivatalvezető veszi fel az rendőri intézkedésekkel összefüggő panaszokat, amiből parancsnoki kivizsgálás lesz. Első körben azonban az intézkedés alá vont személy a szolgálatparancsnoknál jelezheti a panaszát.

Női intimhigiénés szükségletek biztosítása kapcsán elmondták, hogy a szolgálatirányítónál egy letéti összeg áll rendelkezésre ezen termékek megvásárlására, illetve

¹³ CPT/Inf (2002) 15, 48. pont.

ebből vásárolják meg szükség esetén a különleges étkezési igényűeknek az élelmet is. Azonban tisztasági csomagot a hozzátartozó is hozhat be az előállítottaknak.

A fogvatartottak által is használható dohányzó hely a parkolóban lett kijelölve.

A téli időszakban ki van adva a rendőröknek, hogy a rászoruló személyeknek adjanak meleg italt a város különböző környékein. Ennek megszervezésére ezért a tatabányai utcai segítőkkal is nagyon jó kapcsolatot épített ki a Kapitányság.

A látogatás a fogvatartottakkal való bánásmód kapcsán alapvető joggal összefüggő visszásságra utaló körülményt nem tárt fel.

2.9. Kényszerítő eszközök használata

A Szolgálati szabályzat 39. § (1) bekezdése értelmében „*az Rtv. szerinti kényszerítő eszköz csak akkor alkalmazható, ha az intézkedés alá vont magatartása, ellenszegülésének mértéke annak Rtv. szerinti alkalmazását indokolja. A nagyobb korlátozással, sérüléssel vagy károkozással járó kényszerítő eszköz akkor alkalmazható, ha a kisebb korlátozással, sérüléssel vagy károkozással járó kényszerítő eszköz alkalmazása nem vezetett eredményre vagy sikere eleve kilátástalan.*”

A CPT által 2018-ban kiadott, a fogvatartottak szállítására vonatkozó elvárásait tartalmazó összefoglaló anyagban a fogvatartottak hátrabilincselésére vonatkozóan megállapította, hogy az a kényelmetlenség és a sérülés kockázatára figyelemmel kerüendő.¹⁴

A járőr az előállításról, így a kényszerítő eszközök alkalmazásáról készült iratokat az intézkedést követően elkészíti és – esetlegesen az egészségügyi ellátás kapcsán keletkezett iratokkal együtt – a váltásparancsnoknak adja át.

A rendőrök szerint kísérés esetén mindig van bilincselés.

Az ön- és közveszélyes személyek esetében erősítést kérnek a TIK segítségével, és értesítik a mentőszolgálatot. Az előállított dühöngő személyhez mentőt hívnak, és ha az a kérés, akkor kísérik a mentőt ezt követően az intézkedésben részt vevő rendőrök.

A megvizsgált öt, személyes szabadság korlátozásáról szóló jelentés alapján az eljáró rendőrök két esetben alkalmaztak kényszerítő eszközt. A további esetekben az előállított személy együttműködő magatartása miatt nem került erre sor.

A kényszerítő eszköz használatát leíró jelentésekben, a rendőrök bilincset alkalmaztak, az intézkedés alá vont személy kezeit hátra bilincselték. A személy zavart viselkedését, támadása megakadályozását jelölték meg a bilincs használat indokaként, míg egy másik esetben pedig az ellenszegülés megtörése volt az ok a többszöri figyelmeztetés és a testi kényszer alkalmazását követően.

A Szolgálati szabályzat 39. § (3) bekezdése alapján a „*kényszerítő eszköz alkalmazását jól hallható, közérthető és határozott módon a következő sorrendben meg kell előznie:*

a) a jogellenes magatartás abbahagyására való felszólításnak, „a törvény nevében” szavak előrebocsátásával, valamint

b) a figyelmeztetésnek, hogy kényszerítő eszköz alkalmazása következik.”

A Szolgálati szabályzat 41. § (6) bekezdése alapján a „*bilincselés módját az intézkedő rendőr az adott körülmények között a legcélrányosabban választja meg azzal, hogy*

a) a kezek hátra bilincselése akkor célszerű, ha

aa) a bilincs alkalmazására testi kényszer útján kerül sor, vagy alapos okkal tartani lehet rendőr elleni támadástól, valamint szökéstől, (...).

¹⁴CPT Transport of detainees Factsheet June 2018 (A CPT elvárásai a fogvatartottak szállításával összefüggésben), CPT/Inf (2018) 24, 3. pont.

Az Rtv. 48. §-a alapján a rendőr meghatározott célból, vagyis a személyi szabadságában korlátozni kívánt vagy korlátozott személy „önkárosításának megakadályozására,¹⁵ támadásának megakadályozására,¹⁶ szökésének megakadályozására,¹⁷ ellenszegülésének megtörésére”¹⁸ alkalmazhat bilincset.

A vizsgált jelentésekben a tényállás leírása pontos és részletes volt. (pl. kifejtették, hogy milyen előzmények után került sor az előállítás végrehajtására, vagy másik esetben az intézkedés során folyamatosan ellenszegülő személlyel szemben miért alkalmaztak bilincset még az egészségügyi intézményben lezajlott vérvétel során is. Egyik esetben pedig azt is leírták, hogy a fogvatartott garázda magatartása okán bekövetkezett sérülésére milyen ellátást biztosítottak a mentőszolgálat segítségével.)

Az iratok szerint nem maradt el az előállítások során az Rtv. 33. § (4)-ban előírt tájékoztatás és igazolás kiállítása valamint a Rtv. 92. §-ban és az Rtv. 93/B. §-ban foglalt jogorvoslati lehetőségekre történő törvényi figyelmeztetés sem az eljáró rendőrök részéről.

A kényszerintézkedések indokoltságának Rtv. szerinti minősítése megfelelő volt a jelentésekben.

A kényszerítő eszközt nem igénylő esetekben is kellő részletességgel írtak arról is, hogy milyen ügyben került sor a rendőrök által fogatosított elfogás és előállítás végrehajtására, illetve milyen eljárási cselekmények lefolytatására került sor, egyben érzékeltetve azt is, hogy indokolatlanul vagy rutinból nem alkalmaznak kényszerítő eszközöket.

Előfordult azonban, hogy egy bűncselekmény gyanúja miatt előállított, de egyébként gyermekotthonban élő kiskorú személlyel történő intézkedés során a vele utazó szülőt kérték fel arra, hogy mint törvényes képviselő a rendőrségi eljárásról jelen legyen. A gyermekvédelmi intézmény egyidejű értesítéséről viszont nincs információ a jelentésben.

Ez a gyakorlat nem megfelelő értelmezése az Rtv. 18. § (1) bekezdésében megfogalmazott fogvatartott kiskorúak esetében fennálló, és a rendőrséget a törvényes képviselő értesítése kapcsán terhelő kötelezettségnek.

A látogatás a kényszerítő eszközök alkalmazásával kapcsolatban alapvető joggal összefüggő visszasságra utaló körülményt nem észlelt, azonban az NMM felhívja a figyelmet a kiskorúak előállításakor, haladéktalanul felmerülő rendőrségi értesítési kötelezettség szakszerű végrehajtására.

2.10. A személyi állomány munkavégzésének körülményei

A Kapitanysághoz Tata városa mellett 9 település tartozik. Minden község rendelkezik körzeti megbízottal. A körzeti megbízotti szolgálat – a folyamatosan csökkenő járőri létszám okán – nagyobb arányban 12 órás szolgálatokra lett vezényelve. A járőrszolgálat két fővel 12 órás váltásban – kiemelten Tata város területén – lát el meghatározott rendőri feladatokat.

Állománytábla szerint 43-an dolgozhatnak a Rendészeti Osztályon, de 13 fős hiányuk van. Legjobban a Közrendvédelmi és Közlekedési Alosztály van „elúszva”, ott a legnagyobb a létszámhiány. Váltásos munkarendben, 12-24/12-48 órás szolgálatban dolgoznak. Jelentős a munkateher, mivel kevesen vannak.

Több a járőrvezető, mint a járőr és az alacsony bérek miatt nincsenek új felszerelők. A járőrök zöme nagyon fiatal és szinte mindannyiuknak van másodállása. A KMB-sek idősebbek, a 10 hónapos képzéssel érkezőknél hiányos tudást tapasztalnak, ezért kettesével osztják be őket egy tapasztaltabbal.

¹⁵ Rtv. 48. § a) pont.

¹⁶ Rtv. 48. § b) pont.

¹⁷ Rtv. 48. § c) pont.

¹⁸ Rtv. 48. § d) pont.

Oktatásaikról, mint pl. a 2 napos mentorképzés, az iskolarendőrökkel kapcsolatos, – 1 iskolarendőr van a Kapitánysághoz rendelve – közbiztonsági, járművezetési gyakorlatra vonatkozó, és a „baglyos felületen” elérhető online képzésekről számoltak be a rendőrök.

Az ígért új épületet nem kapták meg, az öltözőt nem újították fel. Ajtócsere volt a járőrleírón, de már az is megsüllyedt. A korábbi OPCAT jelentés hatására a fürdőt kifestették, de már nem látszik. Az épület állapota csak romlott a legutóbbi látogatás óta a rendőrök szerint.

A rendőrségi objektum bejárása során látható volt, hogy komoly felújítást igényel a rendkívül rossz állapotú épület, a helyiségek falai több helyen vizesednek, és válik le nagy darabokban a vakolat. Az elfogadható utca homlokzaton kívül, ez az állapot tapasztalható az ügyféltérbe vezető kapubejárónál, a férfi és női öltözőben és hozzá tartozó vizes blokkokban, utóbbi esetben az öltöző maga is gerendákkal volt aládúcolva. A falak vizesedése, illetve állapotromlása tetten érhető az épület belső udvarának falain, a járőrleíró helyiségben és kisebb mértékben az előállításra szolgáló helyiségben, annak bejárati ajtaja mögötti falrészben.

A személyzet munkavégzési körülményei rendkívül aggasztóak, a legalapvetőbb feltételek sem biztosítottak és érdemi változások nem történtek a korábbi látogatás óta.

A Kapitányságon tapasztalt munkavégzési körülmények, az épületben több helyiségében málló vakolat, az állomány kulturált öltözködési, étkezési, pihenési lehetőségének hiánya, illetve maga az objektum és némelyik helyiségének állapota veszélyezteti az Alaptörvény II. cikkében megfogalmazott emberi méltósághoz való jog érvényesülését.

A személyzet mindennapi munkájának nehézségei – figyelembe véve azt, hogy a rendőrök fokozott lelki megterheléssel járó munkát végeznek – a fogvatartottakkal való bánásmódra is kihathatnak, ami veszélyezteti az Alaptörvény III. cikkében megfogalmazott kényszer, embertelen, megalázó bánásmód tilalmának, és az Alaptörvény XX. cikkében rögzített testi és lelki egészséghez fűződő jog érvényesülését.

3. Összefoglalás

A NMM utóvizsgálatot végzett a Kapitányságon 2024. február 7-én. Az utóvizsgálat célja a korábbi látogatás kapcsán megfogalmazott ajánlások megvalósulásának ellenőrzése, illetve az azóta eltelt időszak monitorozása volt. Az alapvető jogok biztosának munkatársai látogatásuk során a rendőrségi fogva tartás körülményeit ellenőrizték ismét. A látogatócsoport tagjai vizsgálták, hogy a rendőrségi fogvatartottak jogait hogyan biztosították, megtekintették a rendőrségi objektumok előállításra használt helyiségeit és szolgálati helyiségeit, valamint interjúkat készítettek a vezetőkkel és a személyi állomány tagjaival. A látogatás időpontjában a Kapitányságon nem volt fogvatartott a látogatócsoport tagjai ezért a személyzettel készítettek interjúkat.

A fogvatartottak kapcsolattartáshoz fűződő jogainak érvényesülését a Kapitányság személyi állománya biztosította.

A rendőrségi helyszínen a fogvatartottak elhelyezési körülményeivel és a bánásmóddal kapcsolatban nem állapított meg alapvető joggal összefüggő visszásságra utaló körülményeket a látogatócsoport.

Az NMM alapvető jogokat érintő visszásságokat tárt fel azonban az előállított személyek orvosi vizsgálatával összefüggésben, melyre vonatkozóan alkalmazott protokoll nem volt egyértelmű és nem garantálta az orvos és fogvatartott közötti bizalmas kommunikációt.

Az NMM megállapította azt is, hogy az ellenőrzött objektumban továbbra sem teremtették meg azokat a feltételeket az állomány számára, amelyek a megfelelő munkavégzési körülményeket és a kulturált öltözködési, étkezési, pihenési lehetőségeket biztosíthatják volna. Kifogásolta ezért a Kapitányság épületének leromlott állapotát a személyi állomány munkavégzési körülményeivel kapcsolatban.

Intézkedéseim

A látogatás megállapításaival összefüggésben az Ajbt. 32. § (1) bekezdése alapján felkérem a Tatai Rendőrkapitányság vezetőjét, hogy

- a személy- és őrzésbiztonsági szempontokra is figyelemmel, lehetőség szerint kerüljék el az előállított személy orvosi vizsgálatánál, hogy az orvos és fogvatartott közötti bizalmas kommunikáció során a kísérő rendőr halló- és látótávolságon belül legyen;
- gondoskodjon a rendőrségi épület leromlott részeinek szükség szerinti felújításáról;
- továbbá a személyi állomány öltözőinek mielőbbi felújításáról.

Budapest, 2024. az elektronikus dátumbélyegző szerint

Dr. Kozma Ákos